

PAARDENMEST, EEN RISICO?

Paarden die buiten worden gereden, zullen her en der op wegen en paden mesten. Deze vaak forse mesthopen kunnen een bron van ergernis vormen voor andere weggebruikers. Ze leiden ook tot vragen over eventuele verspreiding van ziekten en vervuiling van grondwater. Zijn die terecht?

TEKST: MARIANNE SLOET EN FRANS VAN KNAPEN FOTO: HESTER VAN DER BIJ

Hondendrollen in de openbare ruimte (op straat of op speelweiden) staan in de top vijf van grootste ergernissen bij de Nederlandse burger. De laatste jaren is er ook meer en meer maatschappelijke weerstand tegen paardenmest op straat. De KNHS en de FNRS hebben hierop ingespeeld door hun leden op te roepen mesthopen op de openbare weg nog dezelfde dag op te ruimen (www.knhs.nl/media/6150897/mest-opruimen.jpg). De KNHS krijgt ook in toenemende mate vragen over de mogelijke risico's van paardenmest in de natuur. Sommige terreineigenaren noemen deze vermeende risico's om paarden van hun terrein te weren.

OP DE OPENBARE WEG

Paardenmest op de openbare weg veroorzaakt vooral binnen de bebouwde kom ergernis. In sommige gemeenten heeft dit geleid tot het opnemen van een verplichting tot opruimen van paardenmest in de Algemene Plaatselijke Verordeningen. Andere gemeenten overwegen om mestzakken verplicht te stellen, maar hier kleven ook grote nadelen aan (zie later). Paardenhouders, ruiters en menbers moeten zelf laten zien dat zij hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen om overlast voor anderen te voorkomen door na een rit de mest, die her en

Aan het gebruik van mestzakken zitten grote nadelen

der op straat ligt, op te komen ruimen. Mest opruimen kan eenvoudig door later met bezem, schep en eventueel een zak per fiets de route na te lopen.

MESTZAK

Paarden die dagelijks op de openbare weg komen, zoals paarden voor trouwkoetsen of begrafeniskoetsen en politiepaarden, dragen vaak al een mestzak om problemen met mest op straat te voorkomen. De meeste rijpaarden zijn echter niet gewend om een staartriem te dragen, strengen langs hun achterhand te voelen schuiven en iets tegen hun achterbenen te voelen slaan. Het dragen van een mestzak kan tot gevaarlijke situaties voor paard, ruiter en omgeving leiden, zeker wanneer harder dan in stap of een rustige draf wordt gereden. Een meeneemestzak is eigenlijk ook

Koetspaarden dragen soms een mestzak. De meeste rijpaarden zijn dat niet gewend en dan kan een mestzak leiden tot gevaarlijke situaties.

MARIANNE SLOET

ANDERE GEVOLGEN VAN PAARDEN IN DE NATUUR

Er is in Nederland weinig onderzoek gedaan naar de effecten van paarden (gereden of aangespannen) in de natuur. Nederlands onderzoek naar grazende Konikpaarden toonde aan dat enerzijds de mest de vruchtbaarheid met name op zandgronden positief beïnvloedde en dat anderzijds weinig bosvernieuwing optrad omdat jonge plantjes werden opgegeten. Er werden geen negatieve gevolgen van paardenmest gezien. Een Australisch onderzoek deelde de impact van paarden op een natuurterrein in tweeën: de gevolgen van de hoefafdrukken en de gevolgen van de mest. Hoefafdrukken leidden tot samenpakken van de grond. Dit was echter veel minder

op horizontale (grasland)gebieden dan op (alpine) hellingen. Een paardenpad (ruiterpad of pad voor menners) wordt, net als een wandelpad of fietspad, al snel kale grond en klinkt in de loop van de tijd meer en meer samen. Wanneer ruiters en paarden de weg delen met andere weggebruikers, moeten zij de berm benutten en alleen als dit niet mogelijk is, achter elkaar op het middenspoor rijden. Paardenmest brengt mogelijk zaden van kruiden mee, maar deze komen onder normale omstandigheden slechts zelden tot groei, waarschijnlijk mede omdat de mest steeds wordt omgewoeld door volgende paarden op het (ruiter)pad of andere weggebruikers.

geen oplossing. Het is niet zonder risico om op de openbare weg (soms in druk verkeer) af te stappen, mest op te ruimen met het paard aan de hand, op te stijgen en verder te rijden. Een flinke hoop mest weegt bovendien al snel acht kilogram. Die zou dan de rest van de rit aan het zadel moeten hangen.

ZIEKTEN OVERBRENGEN

Een zoönose is een ziekte die kan worden overgedragen van een dier naar een mens. In theorie kunnen een kleine vijftig infecties van paarden worden overgedragen naar de mens. Hier gaat het vrijwel uitsluitend over ziekten die door intensief contact met paarden rechtstreeks worden overgedragen van paard op de mens, bijvoorbeeld van een ziek paard op zijn verzorger.

INFECTIES DIE HIER NIET VOORKOMEN

Voorbeelden van zeer ernstige infecties die kunnen worden overgedragen van paard naar mens zijn kwaadaardige droes (*Burkholderia mallei*) en hondsdolheid (rabiës). Beide ziekten komen in Nederland echter niet voor (zie ook Paard en Sport januari 2012, pagina 36-38).

In Australië is een relatief nieuw virus (Hendra-virus) ontdekt dat voor paarden, paardenverzorgers en dierenartsen ernstige gezondheidsgevolgen kan hebben. De veroorzaker is een alleen in Australië voorkomende vleermuissoort en noch de vleermuis, noch het virus komt in Europa voor.

NEDERLANDSE INFECTIEZIEKTEN

Paarden kunnen drager zijn van darminfecties, waarvan zij zelf op dat moment geen last hebben, zoals Salmonella. Deze darmbacterie, die ook diarree kan veroorzaken bij de mens, komt voor bij alle bekende huisdieren (pluimvee, varkens, runderen, honden, katten en reptielen). De kans om door paardenmest te worden geïnfecteerd is in vergelijking met al die andere mogelijkheden verwaarloosbaar klein. Ook de paardenspoelworm (*Parascaris equorum*), die bij veulens wordt gevonden, is alleen een potentieel risico voor mensen die paardenmest gebruiken als groentetuimbemesting. Veulens lopen immers niet mee met buitenritten.

TETANUS EN SCHIMMELINFECTIES

Tetanus (klem) kan iemand oplopen via onder andere paardenmest. Daarom krijgt iedereen met een verwonding waarin (straat)vuil zit, volgens protocol een tetanusvaccinatie. Dit is vrijwel altijd een herhalingsvaccinatie, voor de zekerheid. Immers, 95% van alle Nederlanders is standaard tegen tetanus gevaccineerd. Tetanus is in ons land een zeldzaamheid (zie Paard en Sport oktober 2013, pagina 28 en 29).

Een lastige, maar geen levensbedreigende zoönose is ringworm, een schimmelinfectie. Die komt uitsluitend voor bij verzorgers en daar zijn koeien veel vaker de veroorzakers dan paarden. Verspreiding van een schimmelinfectie via de buitenwereld is uitermate onwaarschijnlijk.

FABELTJE

Regelmatig wordt gesproken over het Westnijlvirus, dat zowel paarden als mensen ernstig ziek kan maken en bijvoorbeeld in Amerika en in Zuidoost-Europa tot grote problemen heeft geleid. Dit virus wordt verspreid door muggen en zowel paarden als mensen zijn slachtoffer. Zij kunnen het virus zelf niet doorgeven.

MEDICAMENTEN

De gedachte dat paarden die met antibiotica of antiwormmiddelen zijn behandeld mogelijk mest verontreinigd met deze stoffen in de natuur brengen, is om meerdere redenen niet verontrustend. Ten eerste zullen zieke paarden niet in de natuur worden gereden. Ten tweede worden de meeste antibiotica in het lichaam afgebroken en de afvalstoffen met de urine uitgescheiden. Ten derde worden volwassen paarden tegenwoordig nog maar heel beperkt ontwormd en worden restanten wormmiddel slechts gedurende enkele dagen heel verdund uitgescheiden.

ZEER ZELDZAAM

Alle eventueel mogelijke ziekteverwekkers van paarden komen zelden of nooit voor bij de mens. Kennelijk is voor overdracht van paard naar de mens meer nodig dan alleen een geïnfecteerd paard. Hierbij speelt een belangrijke rol dat paarden met herkende infecties, zieke paarden of veulens in Nederland niet worden gebruikt en dus ook niet in het buitengebied komen.

WATERWINGEBIEDEN

Er is een onderzoek gedaan in een poging om de grondwaterbezoedeling te meten in waterwingebieden waar extensief grote grazers worden geweid. Hiervoor is een computermodel uitgewerkt. Uitsluitend humane virussen van recreanten bleken uiteindelijk een gering gezondheidsrisico met zich mee te brengen voor de drinkwaterbereiding.

GEEN RISICO

Als gesproken wordt over 'risico', moet men zich realiseren dat een risico altijd gebaseerd is op gevaar x blootstelling x impact. Het gevaar van paardenmest voor de gezondheid van de mens is onder Nederlandse omstandigheden erg laag. De blootstelling aan paardenmest is uitermate gering, enerzijds omdat paarden in het bos vaak op ruiterspaden of in bermten lopen en anderzijds omdat niemand zijn kinderen in een hoop mestballen laat spelen en weinig mensen bewust in paardenmest zullen stappen. Tot slot is de impact gering omdat er onder Nederlandse omstandigheden eigenlijk geen voor mensen levensbedreigende ziekten een rol spelen.

CONCLUSIE

Paarden zijn grote dieren en natuurlijk zullen zij sporen nalaten wanneer zij in de natuur worden gereden of gemend. De mest die paarden in het terrein achterlaten, is echter geen reden tot zorg. In de Nederlandse situatie is verdenking van verspreiding van zoönosen door recreatief gebruik van paarden in het

Mest die op een pad achterblijft, verdwijnt door zijn plantaardige samenstelling ook weer snel.

MARIANNE SLOET

buitengebied niet gebaseerd op onderzoek noch op voorbeelden van daadwerkelijk gemelde gevallen. De besmettingskansen door mest van andere bosbewoners, zoals wilde zwijnen, vossen, vogels, en de mens zelf als recreant moeten hoger worden ingeschat. Er is dan ook geen reden om paarden te weren uit natuurgebieden op grond van risico's voor gezondheid van mensen, dieren of planten. ■

Er is geen reden om paarden te weren op grond van gezondheidsrisico's

Marianne Sloet, hoogleraar Equine Internal Medicine, en Frans van Knapen, hoogleraar Veterinaire Volksgezondheid, zijn beiden verbonden aan de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht. www.diergeneeskunde.nl